

ДІАЛОГ КУЛЬТУР У ХРИСТИЯНСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ ІМЕНІ

На основі аналізу діалогу культур у християнській філософії імені автор обґрунтовує «культурологічну оноματοлогію» у розумінні Іншого як Ближнього, Зустрічного. Діалогіка культури тут вбачається у Зустрічі античності, середньовічності і модерності, Старого і Нового Заповітів, Сходу і Заходу, імен, духовних сутностей, сил, енергій. Розуміння і прийняття імені в його онтології та еніоестетиці уможливорює толерантність, порозуміння, злагоду, що є вкрай важливим для переборення міжцивілізаційних, міжрелігійних, міжнаціональних конфліктів, ксенофобії та агресивності.

Ключові слова: *філософія імені, діалог культур, культурологічна оноματοлогія, енергоінформаційна естетика.*

Постановка проблеми. Сучасна діалогіка культури розгортається на різноманітних смислових – діяхронічних і синхронічних – зрізах: історичному, міжцивілізаційному, міжнаціональному, міжрелігійному, інтерсуб'єктивному, інтертекстуальному, синергетичному, міжрегіональному тощо. Семантичний діалогізм входить буквально у будь-який напрямок філософсько-культурологічних дисциплін, їхніх ідей, концептів, категорій. Стосується це і мови, ментальності, герменевтичної сфери розуміння, інтерпретації, найменування. Зокрема, оноματοлогія як «вчення про ім'я» ґрунтується на філософських, релігійних, мовних, культурних діалогах між античністю, середньовіччям і модерністю, язичництвом і християнством, світоглядно-ментальними, аксіологічними і комунікативними парадигмами способу життя окремих епох і народів. У наш час бурхливого розвитку (пост)інформаційних суспільств сутність і значення Імені, номінації, дефініції набувають часто вирішального значення як в культурних стратегіях «діалогу», порозуміння, злагоди, так, на жаль, і в ситуаціях конфліктів, ворожнечі, міжнаціональної ксенофобії і навіть агресії.

Огляд досліджень і публікацій.

Філософія імені в контексті діалогіки культур з різних позицій розглядалася у працях С.Аверинцева, Г.Батищева, М.Бахтіна, В.Біблера, М.Бубера, С.Булгакова, С.Кримського, Е.Левінаса, О.Лосєва, В.Малахова, О.Потебні, С.Хоружого. Історико-філософськими і теологічними джерелами таких досліджень є вчення Отців Церкви, середньовічних «номіналістів» і «реалістів», концепції екзегетики і герменевтики (від Шлейєрмахера до фон Гумбольдта). Багато уваги приділялось філософії імені російськими релігійними мислителями «срібного віку», особливо о.С.Булгаковим (про що в статті окремо). У «філософії всеєдності» В.Соловйова на перший план висувається ім'я «Софія», як іменування Божественної мудрості, що єднає горній і дольній світи, а також часи, країни, народи в єдиний духовний організм, у «боголюдство». Софіологія В.Соловйова була доповнена іншими російськими релігійними мислителями «срібного віку», зокрема у філософії імені, під яким розумівся, перш за все, оноματοлогічний вияв Сутності Божої, Ісуса Христа. Д. Мережковський у романі «Христос і Антихрист» розгортає одноіменну антитезу імен, духовних сутностей і сил добра та зла через всю історію людства, життя і творчість видатних людей. У сучасній культурологічній та естетичній літературі ця проблематика цікавить також молодих дослідників Є.Більченко, М.Каранду, О.Колесник та ін.

Мета статті – через аналіз онтології та естетики Імені розкрити роль культурологічної оноματοлогії в діалозі культур. На прикладі «філософії імені» С.Булгакова ставиться завдання показати діалогічні реляції між античною і християнською філософією, віднайти значення діалогіки Імені для розуміння сучасних цивілізаційних, світоглядно-інформаційних та ціннісно-комунікативних процесів у становленні толерантного до Інших екогуманістичного суспільства. «Філософія Імені Божого» має стати філософією «Ближнього» як «Зустрічного», що теоретично обґрунтує й уможливить правдивий діалог культур як у світі, так і всередині України.

Виклад основного матеріалу.

Християнська філософія та сучасна еніоестетика Імені пов'язані з природою Слова. Мовні номінації й конотації, тобто найменування та змістові смисли народжуються з біблійного «Спочатку було Слово...». Слово як божественний план буття, його духовна потенція, причина і мета формує реальність ідеї, переводить мислиме у дійсне, задумане – у зроблене, Ім'я – у Присутність.

Ще у Давній Греції Логос («слово», «думка», «космічний порядок») підпорядкував сутність і структуру буття, визначав Дух, Розум і Душу світу і людини. Разом з Ананке – космічною необхідністю і божественною волею – він вибудовував долю («рок») навіть богів і героїв, не кажучи вже про звичайних смертних. Логос панував у Всесвіті і свідомості людей, в космічному та індивідуальному розумі («нус»), в структурі та «логіці» мислення і мови.

Давньогрецькі філософи виокремили й таку онтологічну характеристику Логоса, як «енергейя» (енергія). Енергійне, тобто динамічне, творчосилове, креативне начало Слова стає присутнім як у мисленні, так і в мові. «Енергейя» забезпечує самий процес мислення, когнітивного розгортання думки в її послідовних, зв'язаних між собою, «логічних» формах. Вона є породжуючим, евристичним, формуючим стрижнем становлення й артикуляції мислення як «гераклітівського потоку» свідомості – ідей, понять, мовних потенціалів.

У мові ж мислительна «енергейя» переходить в «ергон» – слово, як частку мовлення, озвучений акт визначення, найменування. *Ергон* – це вже продукт «енергейї», мовно оформлений результат мислення, вироблене ним слово. Відтак, дискурс як мовно-мисленнєва реальність складається з єдності енергії та ергона, їхньої взаємодії та взаємопереходу. Пізніше ці поняття давньогрецького філософського дискурсу використали у своїх дослідженнях філософії мови фон Гумбольт і О. Потебня, позначаючи ними співвідношення мислення і мови, а також характеризуючи онтологічну природу походження і сутності «слова».

Практично ті ж самі ідеї втілює і Гусерль у вченні про феноменологічну ситуацію «ноезис – ноєма» у формуванні інтенціональності думки, сприйняття, образу, поняття. Виносячи психологічні змісти свідомості «за дужки», він просякає у «чисті» сутності (феномени) мислення і перцепції, розглядаючи їх як очищений від психологізму і суб'єктивізму мислительний і образний матеріал, що через інтенціональність свідомості породжує її предмет. Останній характеризується феноменологічними якостями мислення й слова, де відбувається «перенос» їхньої енергійної сутності на об'єкт, здійснюється своєрідне феноменологічне найменування. Аналогічно з цим співвідноситься «естезис» (чуттєвий потік переживання) і «образ» (давньогрецькі *aikon* або *typos* – «вид», «подоба»). Чуттєво-естетичні здатності людини, зокрема «здатність судження» породжують образний світ людини, її іконосферу, відеосферу, естетосферу. «Енергією» тут виступає естезис, «ергоном» – образ, знак, символ, чуттєвий об'єкт рецепції, соціокультурна «міранда» в цілому.

Так ось, «ноезис» у цій інтенціональній операції і являє собою мислительну енергію, яка наповнює «чистий» розум в його образо- і словотворчій потенції, зокрема у перцептивних, когнітивних і номінативних актах. «Ноєма» тут – це своєрідний прообраз чи прапоняття (як і архетип), котрі впливають з «ноезису» та інтенціонально накладаються на позасвідомі реалії як їх перцепції й концепти, образи та понятійне найменування (феномен-ім'я). У такий спосіб з гусерлівської феноменології теж конститується своєрідна *онтологія імені*, яка продовжує давні та новоевропейські вчення про Логос, Нус, енергейю й ергон, архетип і феномен, слово та ім'я.

У християнстві «Слово» (як Божественний Логос, так і людське іменування) набуває особливої метафізичної, онтологічної та естетичної ваги. Воно, фактично, стає Теургом, креативною силою, енергією мислення, діяння, добродієвства і краси.

Уся Біблія є розгортанням Слова Божого у світі, природі, людській історії, предвічному існуванні, житті та безсмерті Ісуса Христа (подібно до цього гегелівська «Логіка» є розгортанням Ідеї, абсолютного Розуму в мисленні та бутті, в діалектиці об'єктивного, суб'єктивного та абсолютного Духу). Сам Господь-Теург виступає не тільки як Творець світу, а й як його «Номінатор» – називач та «Нарратор»-оповідач: сакральне «да будет!». У цій Божественній Теургії Слово стає реальністю, ім'ям речей, людей, подій Священної історії.

Цю номінативну здатність найменування Господь передає першолюдinin Адаму, який першим на Землі наділив іменами все живе. За словами о.Сергія Булгакова, Адам у собі мав імена не лише нижнього тваринного світу, але й всього роду людського, здійснюючи цю силу окремими актами найменування, спочатку – дружини «своєї Єви» (Бут., II, 23), а потім – і дітей [1, 238]. На прикладі Адамових номінацій С. Булгаков доходить висновку, що ім'я розподіляє людський рід за класами, групами, типами, бо імена говорять самі за себе так, як говорять за себе речі [1, 240, 243].

Свою філософію імені – *ономатологію* – о. С. Булгаков розбудовує на аналізі проблем

ономастики перш за все у Біблії, зокрема у Старому Завіті, й агіографії. Ім'я він розглядає як людську ідею (у платонівському сенсі) в її чистоті й повноті. Найперш це стосується імен Іоана Предтечі та Спасителя, які були найменовані ще до народження, навіть до їхнього зачаття. З цього випливає, що в окремих значних й урочистих випадках надання імені є безпосередньою справою Божою, бо Творіння необхідно є й Найменуванням [1, 247]. Крім Іоанна Хрестителя та Ісуса Христа, «від Бога», за Сергієм Булгаковим, походять імена Авраама, Ісаака, Іакова як праотців роду людського.

У той само час філософія імені як ономастологія пов'язана також із загальною антропологією, бо людина – це «багатоіменний первоадам». Вирішуючи філософські проблеми ономастики, С. Булгаков ставить завдання дослідити «нарікування імені у світлі загальних антропологічних начал, що виявляються у людському житті» [1, 248]. На його думку, найменування належить до числа основних антропологічних визначень людини, адже тільки людина має і дає ім'я (як Адам), а через зв'язок антропології та онтології імена виступають як «гнізда буття» [1, 249].

У свою чергу, здатність найменування робить людину не тільки Людиною («багатоіменним первоадамом»), але й є виявом *софійності* в людині, і справді, Божим даром конструктивної мудрості й упорядкування світу. Онтологічно імена існують як ідеї, типи, «родові гнізда» людей, і тому є предметом як ономастології, так і антропософії. Ім'я як організм імен, – пише Сергій Булгаков, – і є *софійна* людина, одне з виражень антропософської її сутності [1, 256].

Онтологічно імена виступають навіть як «жили, кістки, хрящі» людини, складаючи есенціальні частини її ономастичного «кістяка». Водночас надане ім'я стає немов ідеальною плоттю, образом втілення певного духу, який формує, із середини визначає свого носія. Відтак не людина носить певне ім'я, а навпаки, воно її носить як внутрішня «цілепричина», або ж *ентелехія*. Саме тому ім'я є і «сім'ям», котре «засемєняє» буття, і власно, силою ентелехії жолудь розвивається дубом, а зерно – пшеничним колосом [1, 242-243]. Так і людина визначається вдало наданою «насіниною імені», котра як і платонівська ідея, має загальну значущість, смисл, що формує ідейне ядро свого носія. Відтак, онтологічно «ім'я є силою, коренем індивідуального буття», стосовно якого «землею» чи «грунтом» виступає носій імені, а іменування має тому «фатальний, визначаючий характер» [1, 240].

Цікаво, що у філософії імені о. Сергія Булгакова присутній, говорячи сучасною мовою, й *енергоінформаційний аспект*. Сам С.М. Булгаков говорить про ім'я як деяку *енергію*, її іпостасне виявлення. *Енергетика імені* закладена в його ентелехії як силі, що тяжіє до втілення якоїсь мети, доцільності, смислу. Велике значення тут має т.зв. «внутрішня форма» імені, яка задає тему імені, іноді навіть його прямий сенс (Лев, Віра, Любов, Надія тощо), а частіше за все – деяку домінуючу рису, де значення є ширшим за зміст (напр., реальний лев і людина на ім'я Лев – абсолютно різні речі, хоча можливі аналогії за метафорою). Так чи так ім'я стає «символом деякої життєвої есенції певної якості» [1, 239], яка через ентелехію імені (потенція) діє як енергія – творча, формуюча сила, інформаційна «насінина» буття.

Сергій Булгаков багато уваги приділяє креативності слова, а так само *евристиці імені* за аналогією з теургічним «да будет!». З цієї точки зору в будь-якому імені ховається «вказівний жест» або «место-имение» (займенник) – засновок і передпосилка творчого, як онтологічного, так і ономастичного, акту. Найменування тут набуває енергоінформаційного характеру, даючи імені життя, можливість робити «свою власну справу». Енергія та евристика іменування дає нове народження, кінцеве здійснення людини в її есенціальній, екзистенціальній сутності та життєвому призначенні. Тому «ім'я є слово, слово людини про людину» [1, 256].

Звичайно, абсолютної відповідності імені та характеру його носія не буває (є «хороші та погані Сергії»). Більшість імен при однаковому звучанні суть зовсім різні імена, маючи доволі відмінні предмети денотації. Зустрічаються й так звані «невдахи імені», які носять невиконуванне для себе ім'я, страждаючи під його семантичною тяжкістю для них. Тому, хоча ім'я і визначає потенціальне й актуальне буття його носія, «проте лише у його стані, але не в сутності» [1, 257]. Ще більш неадекватні ситуації між семантикою імені та онтологією носія виникають при «*ідіотизації імені*» (коли воно обирається за «звучністю», «красою», або ж надається із свавілля чи із примхи), у кличках як «quasi-словах», псевдонімах як «акторстві імені» тощо. «Тут ім'я відривається від свого гнізда й розсіплюється на окремі порошинки» [1, 237].

Тому найменування людини іменем є і справді творчим актом, який може мати тільки одне вирішення, хоча у псевдонімі існує «дво-» чи навіть «багатоіменність». Уникнути «*ономастичної виродливості*» допомагають інтуїція чи інстинкт іменування, адже будь-яка людська істота є дещо, що має ім'я. В інтуїції треба відчути, виявити «синему слова», тобто його рух, енергію, значення, які зрощуються з «фонемою»-звучанням, літерними знаками. В адекватному найменуванні, за С. Булгаковим, діють таємничі закони мудрості природи: «діє *інстинкт*, власно ім'я» [1, 252].

Саме у найменуванні й виявляється енергоінформаційна сутність і значення імені. Ономатологічна «енергейя» закладена вже у самому «сім'яні імені», що викликає тьмянний потяг до імені у тих, хто його приймає. Справа у тім, що, на думку о. С. Булгакова, власні імені мають як конкретні значення, так і космічні характеристики. Невипадково новозавітні Єлизавета і Захарій почули «з небес» іменування своєї ще ненародженої дитини – майбутнього Хрестителя: «Іоан ім'я йому» (І, 63).

Відтак, ім'я завжди має значущість, сенс, енергетику, що розкриває ідейне (ейдосне – у платонівському розумінні) ядро носія, але може конкретизуватися, «кущитися», «давати пагінці». На основі аналізу метафорики імен, наслідуваних від християнських святих, С. Булгаков робить висновок, що «ім'я у всій його конкретності є деяка жива енергія, котра, як і все живе, відчувається внутрішньою інтуїцією і може бути лише виявленою, розповіданою, відчутю тим, хто споглядає» [1, 250-251].

З точки зору еніології, ім'я діє своєю силою-енергією, яка закладена в його ентелехії, зрощеності синеми і фонемі в його звучанні та написанні. Енергетика імені викликає т.зв. «ономастичний струм», який протікає спадковою енергетичною природою імені: причому, як і в електриці, тут відбувається «відштовхування від одних імен і притягання до інших» [1, 251-252]. Тому людина і має «волю до іменування».

Отже, *філософія імені* Сергія Булгакова як «вчення про гармонію імен та їхній організм» включає до себе онтологічні, релігійно-світоглядні та енергоінформаційні аспекти. Водночас вона є і ономатологією із своїми семіотичними, семантичними та естетичними складовими. Все ономатологічне вчення о. С. Булгакова просякає ідея *софійності* – мудрості, краси й гармонії імен та найменувань, особливо в їх біблійних варіантах. Софіологія, відтак, тут виявляється через ономатологію, а ім'я «Софія» (божественна Премудрість) – це «Ім'я імен», всім'я вселюдини» [1, 262].

В аспекті софійності та енергетики імені безсенсовних і беззмістовних імен не буває. Більш за те, конкретизація й додаткові його визначення виводять ономатологію на *естетичний* рівень, де аналіз і розуміння імені пов'язуються з метафорою, чуттєвою асоціацією, художніми засобами. На думку С. Булгакова, ім'я може бути інтуїтивно «впізнаним» подібно до того, як може бути «схопленим» духовне значення кольорів чи звуків, тобто естетично. Завдяки цьому ейдос імені здійснюється у багатьох феноменологічних екземплярах. Це означає, що *естетика імені* додає до його онтології феноменологічний рівень – духовну типізацію й особистісну конкретизацію. Естетична інтуїція потрібна й для особливого осяяння Благодаттю Божою, щоб «правильно» іменувати, бо «певні духовні типи потребують певного імені» [1, 244].

Естетичним за природою є і найтворчіший акт найменування, що включає до себе інстинкт, інтуїцію, свободу вибору і синергію фонемі та синеми імені, тобто синергетичне злиття його форми і змісту. Ейдосна структура та естетика імені визначають ономатичну будову роду і виду найменування окремих груп, «класів» людей, хоча індивідуально може бути або «здоровий», або «хворий» розвиток імені, що залежить від «грунту» і «долі» людини. Тому з естетичної точки зору такі «імена-семена» потребують вдвляння, вживання, особливого акту інтуїції, схожого з естетичним осягненням мови кольорів, звуків, природних стихій [1, 255]. Тут спрацьовує естетичний механізм емпатії – «вчування» в ім'я, що має енергоінформаційну природу, бо його «ідея» та «енергетика» розкриваються як «сили», «потенції», «змісти», які підпорядковуються доцільності та гармонії як ідеального буття, так і світу людини.

Таким чином, булгаковська філософія імені є *онтологією та естетикою* ономастики. За С. Булгаковим, «ім'я має значення платонівської ідеї, що має умоосяжне буття та організацію, бере співучасть у бутті феноменальному» [1, 255]. Теургічна та феноменологічна складова ономатології о. С. Булгакова розкривається в тому, що людина у цьому вченні так само «одягається» іменем, як у Творенні «одягається» плоттю. Власне, іменування і робить людину «зримою», суб'єктивно визначеною, смислонаповненою та енергоінформаційно осяжною.

Відтак відповідальним, навіть життєтворчим і життєзабезпечуючим моментом виступає надання імені окремій людині, – її «іменування», найменування, яке енергоінформаційно програмує, проектує, «засіває» життєвий шлях, характер і долю людини. Адже «ім'я живе в історії, як і будь-яке слово» [1, 239], маючи певні константні, повторювані значення. Зокрема, о. С. Булгаков указує на духовний зв'язок між святими та його тезоіменітами саме через ім'я, що як ейдос, слово, ентелехія визначає самосвідомість людини [1, 257].

Про це говорить, до речі, і містичний акт *перейменування*, який часто відбувається за релігійними причинами. Адже «віра обіцяє і нове ім'я!» (Апокаліпсис, III, 12), а перейменування є новим народженням, в якому змінюється тип, характер розвитку людського духу. Свідченням цього є численні сакральні перейменування Христом своїх учнів-апостолів: Петра, Іакова, Іоана, Павла. Такі

само приклади є і в Старому Заповіті, де Аврам стає Авраамом, Сара – Саррою, Іаков – Ізраїлем тощо. Висновок С. Булгакова: якщо Боже слово є діло, то Боже перейменування є новим творенням [1, 260].

Звідси випливає висновок і про велику відповідальність того, хто дає ім'я, перед тим, кому ім'я надається. У процедурі йменування існує тільки позірна «свобода вибору», насправді ж діє ономастичний інстинкт, в якому виявляються таємничі закони мудрості природи та ентелехія слова і самого імені. Енергоінформаційний потенціал і суть імені як сили «енергейї» складають «сім'я життя», що духовно передвизначає, обумовлює людську долю і характер. Тому й виникає своєрідна влада того, хто іменує, над тим, хто найменується, хоча можливі т. зв. «затемнення» і «збочення» інстинкту найменування, коли втрачається сенс і адекватність імені. Треба прислухатися до ономастичного «інстинкту», як «волі до найменування», а також до індивідуально-свободного акту вибору. Слід ураховувати також, що імена бувають «добрі» і «злі», «божественні й богохульні», перетворені у «маски» і «личини» (псевдонімія як «акторство імені», прізвисько як «quasi-слово» тощо). Тут важливо дотримуватись, як на мене, *ономатологічної евгеніки*, тобто інтуїції гарного і адекватного імені, позитивної енергетики його походження, смислу, ентелехії.

Правдиве іменування, за С. Булгаковим, є «актом народження, точніше, це і є момент народження, поєднання імені-ідеї з матерією, входження її, закарбування нею» [1, 256]. Відтак, з онтологічної точки зору ім'я говорить про буття, а не про якість, здійснюючи «онтологічний жест», «место-имения», а саме, вказуючи на ідею, що стала реальністю, «*точкою у космосі*» [1, 267]. З точки зору енергоінформаційної, найменування викликає загальне, хоча й нерозчленоване *відчуття буття*, «вслуховуючись в яке, можна чути логос» як «енергію буття» [там само].

Висновки. Таким чином, філософія та еніоестетика імені ґрунтуються на діалектичному співвідношенні його синеми, морфеми, фонеми, тобто сили-енергії, форми, звукової оболонки. *Диалогічне ядро* імені пов'язано з природою та універсальним значенням *Слова* в діалозі культур. З точки зору енергоінформаційної естетики, зокрема *естетики ісихізії*, Боже Слово розумілося як «свята святих», а вимовити Його, тим паче зафіксувати письмово чи художньо-образно можна було тільки після духовного очищення, каяття і отримання Благодаті, внутрішньої досконалості. «Енергейя» у духовній практиці ісихазму перетворювалася в «синергію». Назвати річ словом означало креативну здатність надавати їй ім'я, позначивши сутність, апофатичну природу якої відгадати неможливо без осягнення трансцендентного сенсу й ейдетичного, енергійного світу [див. 2, 222].

Тому ім'я в енергоінформаційній естетичі є, за виразом о. С. Булгакова, «сила, енергія, втілене слово». Онтологічно воно увійшло у «космос імен буття» [1, 269], надаючи людині статус одночасно космічного і конкретно-індивідуального, універсального і одинично-особистісного, духовного і означеного буття «за образом і подобою Божою». Все це зближує акт іменування із втіленням Слова, а людська богоподібність у найменуванні виступає як втілення Імені – «да будет!» [див. 1, 270].

Література

1. Булгаков С. Н. Философия имени / С.Н. Булгаков. – С.-Пб.: Наука, 1999. – 448 с.
2. Личковах В.А. Синергія ісихазму та людська креативність у релігієзнавчому та естетичному вимірах / В.А. Личковах, Л.С. Усікова // Мультиверсум: Філософ. альманах / гол. ред. В.В. Лях. – Спецвипуск. – К., 2012. – С. 221-223.

References

1. Bulgakov S. N. Filosofia imeni / S.N. Bulgakov. – S.-Pb.: Nauka, 1999. – 448 s.
2. Lychkovakh V.A. Synerhiia isykhazmu ta liudska kreatyvniat u relihiieznavchomu ta estetychnomu vymirakh / V.A. Lychkovakh, L.S. Usikova // Multyversum: Filosof. almanakh / hol. red. V.V. Liakh. – Spetsvypusk. – K., 2012. – S. 221-223.

Личковах Владимир Анатольевич, доктор философских наук, профессор, профессор кафедры гуманитарных дисциплин, Черниговский национальный технологический университет

ДИАЛОГ КУЛЬТУР В ХРИСТИАНСКОЙ ФИЛОСОФИИ ИМЕНИ

На основе анализа диалога культур в христианской философии имени автор обосновывает «культурологическую оноματοлогию» в понимании Другого как Ближнего, Встречного. Диалогика культуры здесь усматривается во Встрече античности, средневековья и модерности, Старого и Нового Заветов, Востока и Запада, имен, духовных сущностей, сил, энергий. Понимание и приятие имени в его онтологии и эниоэстетике делает возможными толерантность, взаимопонимание и согласие, что крайне важно для преодоления межцивилизационных, межрелигиозных, межнациональных конфликтов, ксенофобии та агрессивности.

Ключевые слова: философия имени, диалог культур, культурологическая оноματοлогия, энергоинформационная эстетика.

Volodymyr Lychkovakh, PhD, professor, professor of the Chernihiv National Technological University, chair of the humanities

THE DIALOGUE OF CULTURES IN CHRISTIAN PHILOSOPHY OF THE NAME

The author, having analyzed the dialogue of cultures in the Christian philosophy of the name, expostulates the «culturological onomatology» in understanding of the Other as the Neighbor or the Encountered. The cultural dialogics is seen in the Meeting of the Antique, Medieval and Modern, of the Old and the New Testaments, of East and West, of the names, spiritual entities, forces and energies. Understanding and considering the name in its ontology and enioesthetics promotes tolerance, mutual understanding and peacefulness. All this is vital for overcoming the inter-civilizational, inter-confessional, inter-national conflicts, xenophobia and aggression.

Contemporary dialogics of culture manifests itself in various – diachronic and synchronic – aspects: historical, inter-civilizational, inter-national, inter-confessional, intersubjective, intertextual, synergetic, inter-regional etc. Dialogism is semantically present in virtually every trend of philosophical and culturological disciplines, in their ideas, concepts, categories. It is also true concerning language, mentality, the hermeneutic sphere of understanding, interpretation and denomination. For example, the onomatology as the «study of the name» is based on the philosophical, religious, linguistic and cultural dialogues between the Ancient Greece, Middle Ages and Modernity, between paganism and Christianity, between the world-outlook, mental, axiological and communicative existential paradigms of different epochs and nations. In the time of the active development of the (post)informational societies, the essence and the meaning of the Name, of nomination, definition often become a decisive factor both in the cultural strategies of “dialogue”, understanding, peace, and, unfortunately, also in the situations of conflicts, enmity, inter-national xenophobia and even aggression.

The aim of the article is to analyze the ontology and esthetics of the Name and thus to reveal the role of the culturological onomatology in the dialogue of cultures. On the example of S. Bulgakov’s «Philosophy of the Name» we show the dialogical relations between the Antique and Christian philosophy, find the significance of the «Name dialogue» for understanding the contemporary civilizational, outlook-informational and value-communicative processes in the formation of the tolerant of the Other eco-humanistic society. The «Philosophy of God’s Name» should become the philosophy of the «Neighbor» as the «Encountered». This would comprise both theoretical foundation and practical possibility for the real culture dialogue both in the World and inside Ukraine.

Key words: philosophy of the name, dialogue of cultures, culturological onomatology, ergo-informational esthetics.

УДК 085

Стогній Олена Михайлівна
доктор філософії у сфері міжнародних
відносин, Голова ГО «Країна життя», член
Громадської Ради при Міністерстві
культури України

КУЛЬТУРА ШАНУВАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ВЗАЄМОЗВ’ЯЗКІВ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА ГРЕЦІЇ)

У статті розглянуто закономірності процесу взаємопроникнення культурних цінностей, впливу на етнічну культуру інших культур. На прикладі України та Греції показано плідність діалогу культур через їх взаємопроникнення. Розглядається сутність закону відмінностей та його застосування на практиці у відносинах між двома етносами. Наголошується на важливості для окремих індивідуумів – носіїв різних культур – вміти поважати особливості іншої культури. Особлива увага приділяється вивченню фактора шанування відмінностей та особливостей різних культур як умови для ефективного діалогу між ними та їх взаємозбагачення.

Ключові слова: діалог культур, діалогічність, культурологія, взаємоповага, цінування відмінностей, закон відмінностей.

На сучасному етапі євроінтеграційних процесів, в які залучена Україна, а також розбудови демократичного суспільства діалог культур є значущим питанням, яке потребує уваги та тісних обговорень. В рамках стрімкого процесу всесвітньої глобалізації, що призводить до розширення взаємодії між різними країнами та їх культурами, діалог культур стає все більш затребуваним.